

במדבר
תשפ"ד

קול יעקב

לזכר נשמת אבי הרה"צ ר' יעקב יצחק בן הרה"צ ר' משה מנחם שפיגעל זצ"ל
רב דק"ק "שערי שמים" רומנישער שוהל, באסט סייד, נוא יארק

אחד ואחד, וכשכל אחד מכיר חשיבותו של חברו הוא מכבדו ומבקש בשלמו, וזה מעורר על שלום ואחדות במחננו, ורק כשיש אחדות ושלום בישראל שייך קבלת התורה, וכמ"ש ויחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד.

ב) וידבר ה' אל משה במדבר סיני (א', א') צ"ע למה קוראים פרשת במדבר קודם לחג השבועות. וי"ל עפ"י דברי תוס' במגילה (ל"א) בד"ה קללות - שסדרו לקרוא פרשת במדבר קודם שבועות, כדי שלא להסמיך הקללות שבפרשת בחקותי לעצרת, שדנין בו על פירות האילן. ולפ"ז י"ל דבעצם אין כאן שייכות בין פרשת במדבר ל שבועות, והטעם שקורין אותה קודם ל שבועות, הוא רק כדי להפסיק בין הקללות שבפרשת בחקותי ל שבועות.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי המדרש ילקוט - בשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל נתקנאו אומות העולם בהם, אמרו מה ראו אלו להתקרב יותר מן הכל, סתם הקב"ה פיהם ואמר להם הביאו לי ספר היוחסין שלכם, שנאמר (במדבר א', י"ח) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. ולפ"ז י"ל כיון שפרשת במדבר מראה על יוחסין של בני"י, לכן קורין אותה קודם שבועות - זמן מתן תורתנו, שרק עי"ז אנו זוכים לקבל את התורה.

וי"ל עוד עפ"י דברי החתם סופר, צ"ע למה רמזה התורה קנאה זו של אומות העולם בתחילת ספר במדבר. ותי"י עפ"י הגמ' בשבת (פ"ח) אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו, אמר להם לקבל התורה בא, אמרו לפני חמדה גנוזה שגנוזה לך תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם וכו' אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה, אמר לפניו רבש"ע תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה - אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אמר להן - למצרים ידתם לפרעה השתעבדתם וכו' כלום יש יצה"ר ביניכם לנאף ולגנוב, וחזרו והודו ואמרו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ.

צ"ע וכי לא ידעו המלאכים מעצמם תשובה זו, שאין מצות התורה נוהגת בהם. ותי"י הנה ידוע שכל ספר התורה כולה הוא צירופי שמותיו של הקב"ה, רק שכתובה היא על הלשון שיוכלו בני אדם להבין רצון הבורא לקיים מצותיו, אבל כולה סודות ושמות קדושים היא, והנה בודאי המלאכים יודעים שאין פשטות מצות התורה נוהגת בהם, אבל קטרוגם היי על צירופי שמות קדושים שיש בה שתנתן סתרי תורה לבשר ודם, ואמר ה' למשה החזיר להם, והוא עשה עצמו כאילו לא ידע מסתרי תורה, ואמר להם בחכמה מה כתיב בה בתורה זו כיבוד אב ואם או שאר מצות וכולם אינם נוהגת בכם, וחשבו המלאכים שמשה לא ידע אלא מן פשטות התורה חוץ משער נוי"ן, ועל זה נאמר (תהלים ח', ו') ותחסריהו מעט מאלקים, וראיי לזה שהתורה כולה סתרי תורה היא מספר זה של במדבר וכמבואר בהקדמה להרמב"ן ז"ל בתחילת הספר, שכל הספר הזה אין בו כי אם מעט מצות שנוהגות לדורות, וע"כ כל עיקר הספר הוא כתיב על סתרי תורה חוץ מהמובן בפשיטות, ולכך רמזה התורה קנאת המלאכים בתחילת ספר הזה.

צ"ע תירוצו דמהו השייכות של קנאת המלאכים לקנאת אומות העולם. ויש לפרש דכיון שקנאת המלאכים היי שוה לקנאת אומות העולם והיינו על נתינת התורה לישראל, וספר במדבר מרמזת על קנאת המלאכים, לכן רמזה התורה גם קנאת אומות העולם בריש

וידבר ה' אל משה במדבר סיני (א', א') החידושי הרי"ם אמר יש שלש שבתות שלפני שלש רגלים, שתי שבתות זכו לשמות מיוחדים לעצמן - שבת שלפני פסח נקראת - שבת הגדול, ולפני סוכות - שבת שובה, אבל גם שבת השלישית שלפני שבועות ראויי היתה להקראה בשם מיוחד - שבת דרך ארץ, משום דרך ארץ קדמה לתורה. (ברכת חיים)

איתא בשבת (ל"א) נכרי בא לפני הלל ואמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, אמר לו - מה דעלך סני לחברך לא תעביד זו כל התורה, ואידך זיל גמור. צ"ע איך שייך לומר שמצוה זו היא כל התורה כולה. מן ראש הישיבה ר' אלעזר מנחם שך זצ"ל תי"י הנה התורה נחמדה מזהב ומפז רב, והיא מתוקה מדבש ונופת צופים, וא"כ מי לא ירוץ ללמדה ולשמרה. וע"כ צ"ל שהמדות הרעות נועלות את הלב ומסמאות את העינים - אמר לו הלל - מה דעלך סני לחברך לא תעביד, דהיינו נקה את לבך ממדות רעות, ואז תבוא מאלו ותמשך ללמוד ולשמור לעשות ולקיים. והוה כוונת חז"ל (שמות י"ט, ב') ויחן שם ישראל נגד ההר - כיון שחננו ישראל כאיש אחד בלב אחד, אמר הקב"ה הגיעה שעה שאני נותן תורה לבני.

ולפ"ז י"ל דברי המדרש ילקוט - בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהם, אמרו מה ראו אלו להתקרב יותר מן הכל, סתם הקב"ה פיהם ואמר להם הביאו לי ספר היוחסין שלכם, שנאמר (במדבר א', י"ח) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם - צ"ע תשובת הקב"ה - הביאו לי ספר יוחסין, וכי מה ענין יחוס לזה, הלא כבר נאמר מחוטב עציך עד שואב מימך, שכולם ראויים לקבל התורה. ולדברינו י"ל שא"א להתדבק בתורה רק אם יש לך מדות טובות, ומעלה זו של מדות טובות באה לנו בירושה מאבותינו, וכמו שמצינו ברבקה דאע"פ שלבן ובתואל היו רשעים, אבל סו"ס הם מזרע ברוך - זרע נחור, ולכן הקפיד אברהם לשדך רק עם בני משפחתו, שיש להם מדות טובות בירושה מאבותיהם, וזו היי תשובת הקב"ה לאומות העולם - הביאו לי ספר היוחסין שלכם, שהנה בני"י הם מזרע האבות, ויש להם מדות טובות, וזהו היסוד של כל התורה כולה.

וי"ל עוד עפ"י זקני הייטב לב (הרה"ק מסיגעט זצ"ל) הנה במתן תורה נאמר ויחן שם ישראל ואמר חז"ל - כאיש אחד בלב אחד, לומר לך שבשביל האחדות והשלום שהיי בנייהם זכו לקבל התורה הנקראת שלום כדכתיב וכל נתיבותי שלום, והיינו דכתיב ה' עוז לעמו יתן (בשביל) ה' יברך את עמו בשלום, וע"כ נאמר - אנכי ה' אלקיך בלשון יחיד - הנה ביעקב נאמר - כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, והטעם שנקראו נפש הוא לרמוז על אחדותן, לא כן בעשו שהיי רק שש נפשות והכתוב קורא אותם נפשות ביתו, כי הם מעלמא דפרודא, אבל ישראל הם גוי אחד, לכן זכו לקבל את התורה.

שמעתי בשם הרה"ק ר' מאיר יחיאל הלוי זצ"ל, האדמו"ר מאוסטרובצא, שהגמטריא של יעקב כשהוא מלא יעקוב"ב, הוא חצי הגמטריא של שלום, לרמז דלגבי יעקב העיקר הוא שלום להיות בשלום עם חבריו, משא"כ לגבי עשו העיקר להיות שלום עם עצמו, ולכן אצל יעקב המספר של שמו הוא חצי המספר של שלום, משא"כ לגבי עשו המספר של שמו הוא המספר של שלום.

ולפ"ז י"ל הטעם שקורין פרשת במדבר קודם שבועות, כיון דבפרשת במדבר היי משה מונה את בני"י, והמנין מורה על חשיבות של כל

פרשה זו. **ועוד י"ל** דמאחר שאומות העולם ראו קנאת המלאכים אז גם הם באו בקיטרוגם, נמצא שקנאת המלאכים התעורר את קנאתם, לכן כיון שספר במדבר מרמזת על קנאת המלאכים, לכן רמזה התורה גם קנאת אומות העולם בריש פרשה זו.

וי"ל עוד עפ"י הגמ' בשבת (פ"ט) אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום וכו' מיד כל אחד ואחד (המלאכים) נעשה לו אוהב ומסר לו דבר, שנאמר (תהלים ס"ח) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות, ואף מלאך המוות מסר לו דבר, שנאמר (במדבר י"ז, י"ב) ויתן את הקטורת ויכפר על העם, ואומר, ויעמד בין המתים ובין החיים, ואי לאו דאמר לי' מנא הוה ידע (הלא בתורה לא נכתב). נראה מזה שאע"פ שמשה רבינו ידע כל התורה כולה, אבל לא ידע סוד זו של קטורת והיינו שהיא עוצרת את המגפה, עד שמלאך המוות אמר לו. (עיי' שם במהרש"א)

ולדברינו י"ל שבאמת משה רבינו ידע הסוד של הקטורת גם קודם שמלאך המוות מסר לו הסוד, רק כיון שעשה עצמו כאילו לא ידע סתרי תורה, לכן חשב שהוא לא ידע אותה, לכן המלאך המוות מסר לו חלק מסתרי תורה שהוא הסוד שקטורת עוצרת המגיפה.

ג) וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני (א', א') פירש רש"י מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה, כשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם, באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באייר מנאם. **המזרחי פירש** אף לפירוש רש"י היה ראוי למנותן בא' בניסן, כי בא' בניסן שרתה השכינה, ובא' באייר מנאם, מ"מ הוא כאילו מנאם מניסן. **ה"ט"ז (דברי דוד) פירש** כיון דבאחד בניסן נתברכו ישראל מפי משה ואהרן כמוזכר בפרשת שמני, ואין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, על כן לא היה אז ראוי למנוי, כדי שיתעלמו מן העין כמה הם. **צ"ע** אי"כ עכ"פ למה לא מנו אותם ב' ניסן או בג' ניסן, ולמה חיכה עד א' באייר.

וי"ל אף שנצטוו במנין הזה בשביל להשרות שכינתו עליהם, מ"מ המתין הקב"ה מלמנותן עד שתהא השכינה כבר שוכן בתוכם ולמילתא ישנה, וללמדנו שלא תהא השראת השכינה שבתוכנו כמו דבר ישן, אלא צריכה להיות תמיד חדשה בעינינו כאילו היא בו ביום.

עיון בתוס' מגילה (ל"א) בד"ה קללות - שסדרו לקרוא פרשת במדבר קודם לשבועות כדי שלא להסמיך הקללות שבבחוקותי לעצרת שדנין בו על פירות האילן. **ולדברינו י"ל** שיש לפרשת במדבר שייכות גדולה לשבועות, והוא שכמו שלמד אותנו הקב"ה שהשראת שכינתו עלינו צריכה להיות בעינינו בכל יום חדשה כאילו היא בו ביום, כמו כן התורה שקבלנו בשבועות צריכה להיות בעינינו בכל יום חדשה כאילו קבלנו היום מסיני וכפירש רש"י (שמות י"ט, א') בחדוש השלשי לצאת בניי מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני - לא היה צריך לכתוב אלא - ביום ההוא, מהו - ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו.

וי"ל עוד עפ"י דברי השם משמואל עפ"י הגמ' בשבת (פ"ח) ויתיצבו בתחתית ההר - א"ר אבדימי בר חמא מלמד שכפה עליהם את ההר כגיגית. הקשו בתוס' - הלא כבר אמרו נעשה ונשמע. **וי"ל** כי אמירתם נעשה ונשמע היתה בעוד שהאהבה בוערת בקרבם מאד בהתפעלות הנפש בראותם מראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר, ואין זה ראוי על קבלתם בזמן שלא תהי' האהבה כל כך, על כן כפה עליהם ההר, ובעת הכפי' כבתה האהבה לשעתה בהכרת, כי כל דבר שמכריחין לאדם לעשותו אפילו יהי' הדבר בתכלית הטובה נפשו

סולדת ממנו כידוע בטבע, ובהיותם בבחינה זו קבלו התורה, וע"כ נשאר זה לעולם.

צ"ע כוונת פירוש רש"י - לא היה צריך לכתוב אלא - ביום ההוא, מהו - ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו - דהא קבלת התורה היתה רק ביום ו' או ז' סיון, ואיך שייך לומר בראש חודש סיון כשעדיין התורה לא ניתנו - שיהיו חדשים כאילו היום ניתנו. **ועוד צ"ע** שהנה מובא בסוף אבות (פרק ו') המ"ח קניינים שהתורה נקנית בהם, ושם לא נאמר אותה מעלה - שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו. **וי"ל** שמדריגה זו שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו הוא קשה להשיג, ורק ע"י הכנה רבה לקבלת התורה שהוא בא ע"י המ"ח קניינים שהתורה נקנית בהם יכול האדם להשיג ערכה וחשיבותה, ואז שייך לו לומר שדברי תורה יהיו חדשים עליך כאילו היום ניתנו, ולכן כשבאו ב"מ סיון להר סיני והם התחילו בהכנה רבה לקבלת התורה - שלשת ימי הגבלה ופרישה, ע"י זכו שדברי תורה תמיד יהיו חדשים אצלו כאילו היום ניתנו.

ביתר ביאור - זה שדברי תורה צריכים להיות חדשים עליך כאילו היום ניתנו, הוא אינו מאחד של המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, רק מי שמקיים המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם יכול להבין החשיבות של תורה, ואז יזכה שדברי תורה יהיו חדשים אצלו כאילו היום ניתנו.

ד) איתא בשבת (פ"ח) ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית, ואמר אם תקבלו את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. וכבר הקשו הראשונים הלא באמור מצות הגבלה בג' בסיון אמרו נעשה ונשמע, ואיך נהפכו רוחם לחזור עד שהוצרך לכופם. **מרן הגאון ר' ארי' לייב צינץ זצ"ל (דרשות מהרא"ל) תי' עפ"י הגמ' (פ"ח)** דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו נעשה לנשמע באו סי' רבוא מלאכי השרת וקשרו לכל אחד מישראל שני כתרים, ויתכן שהכתרים הכוונה לרוח ונשמה שקבלו ע"י, וא"כ ניתוסף בהם ע"י קדושה, וגם בימי הגבלה ניתוסף בהם קדושה יתירה, ומכיון שכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, א"כ ע"י ההתגברות שלהם בקדושה נתגבר ג"כ כח יצרם, מה שלא היה להם מקודם, וע"כ הוזקקו לכפיית ההר.

וי"ל עוד שהנה כבר הקשו המפרשים איך מתפללים בברכות השחר על הצלה מיצה"ר, הלא אמרו חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. **וי"ל עפ"י הגמ' בסוכה (נ"ב)** כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. **ולפ"ז י"ל** דכיון שכבר התפלל שתרגילנו בתורתך ודבקנו במצותך, אז צריך להתפלל שאל תביאנו לא לידי חטא ועבירה ועון, ועל יצר הרע כזה שבא מחמת שהוא גדול מחבירו מהני תפלה.

ביתר ביאור - זה שאמרו חז"ל שלא מהני תפלה כנגד היצה"ר - הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, הוא רק על יצרו הרגיל, אבל יצרו שבא ע"י מעשיו, דהיינו לימוד התורה ומעשים טובים - שכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, על זה מהני תפלה, וראוי לזה דהא הטעם שהקב"ה כפה עליהם ההר כגיגית הוא כיון שנתוסף עליהם קדושה בשלשת ימי הגבלה, וע"כ לא אהני הנעשה ונשמע שאמרו בג' דסיון כיון דעכשיו נתוסף בהם קדושה יתירה, דכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, הרי מבוואר שהקב"ה הי' מסייע לבניי להתגבר על יצרם ולקבל התורה, הרי מוכח כדברינו הנ"ל דזה שנאמר הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים הוא רק על היצה"ר הרגיל, ולא על יצרו שנעשה ע"י קדושה שלו, שעל יצר הרע כזה הקב"ה מסייע לאדם כמו שראינו בקבלת התורה שהקב"ה כפה עליהם ההר כגיגית כדי שיקבלו את התורה.

גליון זו מוקדשת לזכר נשמות מו"ר הגאון ר' שאול בן ר' מנחם מענדל ברוס זצ"ל, ר"מ בישיבת בית התלמוד, בעמ"ח ספר מנחת שאול על הרבה מסכתות הש"ס, נפטר ב' שבועות תשס"ח - רבינו הי' תלמיד של מרן הגאון ר' ברוך בער זצ"ל ראש ישיבת קמניץ, בעל מחבר ספר המפורסם ברכת שמואל, יותר מחמישים שנה רבינו אמר שיעוריו הנפלאים לתלמידיו בישיבת בית התלמוד, וגם אמר שיעוריו עיון לבעלי בתים בלילה בבית הכנסת קאפיטשניץ (שמעתי מזקני חסידי קאפיטשניץ, כשרבינו ביקש רשות מהאדמו"ר זצ"ל לומר השיעור בבית מדרשו, האדמו"ר אמר לו על דבר גדול כזה לא צריך לבקש רשות) בשעוריו לבעלי בתים גמר ש"ס בעיון יותר מב' פעמים, בהמשך חייו רבינו אמר יותר משלשים ושלשה אלף שיעורים - הפלא ופלא! יהי זכרו ברוך.